

ಇತಿಹಾಸ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಎಂಬ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ.

ಡಾ. ಮಾರುತಿ ಹೆಚ್.

ನಂ.117, 3ನೇ ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆ,
3ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಸಿದ್ದಾರ್ಥ ರಸ್ತೆ,
ದೀಪಾಂಜಲಿ ನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 026.

Article Link: <https://aksharasurya.com/2023/08/maruthi-h/>

ABSTRACT:

ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಭಾರತದ ಮಹಿಳಾ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ ಹಲವು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಲ್ಲಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಕೂಡ ಒಬ್ಬರು. 1880 ರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ, 1891ರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ವೆಂಟ್ ಆಕ್ಟ್ ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಅಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪಿಡುಗು ಎನ್ನಿಸಿದ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ನಾಮಕ್ಕೆ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದರು. ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯಾವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಅನುಭವಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಏರಿದರು. ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ನಾಮಗೊಳಿಸದೆ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪಸರಿಸದೆ ನಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸದು ಎಂದು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅಮೂಲಕ ಮದುವೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿ ಅಗತ್ಯ ಎಂದು ಕರೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು.

KEYWORDS: ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ಕನ್ವೆಂಟ್ ಆಕ್ಟ್, ಮಹಿಳಾ ವೈದ್ಯೆ, ವಸಾಹತುಶಾಹಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು, ಮಹಿಳಾ ಹಕ್ಕು, ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ.

ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಮಹಾನ್ ಮಹಿಳಾ ಹಕ್ಕುಗಳ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿ ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ವೈದ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವಕಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯೇ ಇಲ್ಲದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟ ಇಂದಿಗೂ ಒಂದು ಅಚ್ಚರಿಯಂತಿದೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ “ಸಮ್ಮತಿ” ಎಂಬ ಪದದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರ ಕೀರ್ತಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಅವರದ್ದು ಮಹಿಳಾ

ಹಕ್ಕುಗಳ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮತಿ ಪದ ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಇಂದಿಗೂ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

1880ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದ ಸಮಯವದು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ತನ್ನದೇ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯದ ಮಾತಾಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ತನ್ನ 11ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ವಿವಾಹವಾದರು. ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ 1864 ರ ನವೆಂಬರ್ 22ರಂದು ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು ತಂದೆ ಜನಾರ್ದನ್ ಪಾಂಡುರಂಗ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಜಯಂತಿ ಬಾಯಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ. ಎರಡು ವರ್ಷದ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ತಂದೆ ನಿಧನರಾದರು ಆಗ ಅವಳ ತಾಯಿಗೆ ಇನ್ನೂ 17 ವರ್ಷ. ಆಗ ವಿಧವೆ ಯಾದ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ತಾಯಿ ಜಯಂತಿ ಬಾಯಿ ಮುಂಬೈನ ಗ್ರಾಂಟ್ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ವೈದ್ಯರು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಸಖಾರಾಮ್ ಅರ್ಜುನ್ ಎಂಬ ವೈದ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರನ್ನು ಪುನರ್ ವಿವಾಹವಾದರು

ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದ್ದ ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿಯ ತಾಯಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಅವರ ಮದುವೆಯನ್ನು ಅವರ 11ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 19 ವಯಸ್ಸಿನ ದಾದಾಜಿ ಭಿಕಾಜಿ ಎಂಬುವರೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಮಹಿಳೆ. ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ತನ್ನ 15ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದರು ಆತ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಓದಿ ಉತ್ತಮನಾಗಬೇಕು ಅವನನ್ನು ಮನೆ ಅಳಿಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬ ಒಪ್ಪಂದ ಮೊದಲೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ 20 ತಲುಪಿದ ದಾದಾಜಿ ಭಿಕಾಜಿಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಓದುವುದು ಹಿಂಸೆಯಾಗಿತ್ತು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡು ಸಂಬಂಧಿಕರೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಗೆ 12 ವರ್ಷವಾಯಿತು ಕೂಡಿಕೆ ಆಗಬೇಕು ಎಂದು ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದ. ಅಲ್ಲದೇ ಸಾಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ, ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿಯಿಂದ ಬರುವ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಆತನ ಕಣ್ಣಿತ್ತು ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ತಂದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಖಾರಾಮ್ ಅವರಿಗೆ ದಾದಾಜಿ ಭಿಕಾಜಿಯ ಜೊತೆ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿ ಆತ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ವಾತಾವರಣ ಸರಿ ಇಲ್ಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವುದು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ

ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ಒಲವಿತ್ತು ಹೀಗೆ ಮದುವೆಯದ ಬಳಿಕ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ತವರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದ ಆಕೆಯನ್ನು ಮಲತಂದೆ ಓದುವಂತೆ ಉರಿದುಂಬಿಸಿದರು ಆದರೆ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ

ಓದುವುದು ಗಂಡನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ತನ್ನ ಪತಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಕುರಿತು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು ಅದೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದಾದಾಜೀ ಅವರ ವಿಧೇಯತೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಅದೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಮತ್ತು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಯುವತಿಯಾಗಿ ವಿಕಾಸನ ಹೊಂದಿದರು. “ಮಾರ್ಚ್ 1884ರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪತಿ ದಾದಾಜಿ ಭಿಕಾಜಿಯವರು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುವ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದಾಗ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಇನ್ನೂ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಓದು ಬಿಡಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಗಂಡನನ್ನೇ ಬಿಡುವ ದಿಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಬೇಕು ಎಂದು ದಾದಾಜಿ, 1884 ರಲ್ಲಿ ಕೋರ್ಟ್ ನಲ್ಲಿ ದಾವೆ ಹೂಡಿದ.”¹

ಗಂಡನ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಜೈಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಹೇಳಿತ್ತು. ಗಂಡನ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗಲು ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಜೈಲಿಗೆ ಹೋದರು ಗಂಡನೊಡನೆ ಹೋಗಲಾರೆ ಎಂದಳು ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡುವ ವಯಸ್ಸು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುವಂತೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಬಲವಂತ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದು ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ವಾದಿಸಿದರು ಇಂತಹ ವಾದವನ್ನು ಅದುವರೆಗೆ ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೇಳಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

1880 ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯಾಯಿತು ಕೇವಲ ಭಾರತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರಕರಣ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೂ ಹಬ್ಬಿತು ಜಸ್ಟಿಸ್ ಪಿನ್ನೆ ಅವರ ತೀರ್ಪು ದಾದಾಜೀ ಬಿಕಾಜಿ ಅವರ ಪತ್ನಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ದಾಂಪತ್ಯದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು 19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್ ಪ್ರೆಸ್ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ನಡುವೆ ಮೌಖಿಕ ದ್ವಂದ್ವಯದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಾಬೀತಾದ ನೈತಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ಸಾಹಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ಸ್ಥಳೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹಿಂದೂ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸಕತೆಯ ಬೆದರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿದವು. ಮಲಬಾರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕೆಲವು ಸುಧಾರಕರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾವು ವೈದಿಕ ರೂಢಿಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಭಾಷಣೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತೀರ್ಪಿನ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ದಾದಾಜೀ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ

ಮರುಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹೂಡಿದರು. ಅವರ ವಕೀಲರು ವಾದಿಸಿದರು ದಾದಾಜಿಗೆ ಅವರ ಪತ್ನಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿ ಎರಡನ್ನು ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ ಎಂದರು. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರುಖ್ತಾಬಾಯಿಯ ಪ್ರತಿರೋಧವೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು. ಈ ನಾಟಕವು ಆಧುನಿಕ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ಮರುರೂಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಕ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರಾಜಿ ಮತ್ತು ವಿರೋಧದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದವು. “ರುಖ್ತಾಬಾಯಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಅನೈತಿಕ ನಡವಳಿಕೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಅವಳಿಗೆ ಜೀವನ ಅವಶ್ಯಕ ಪೂರೈಸಲು ಅಸಮರ್ಥತೆ ಜೊತೆಗೆ ಅವನ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಅವರ ವಿವಾಹವು ತನ್ನ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮುಂಚೆ ನಡೆದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ರುಖ್ತಾಬಾಯಿ ಅವರು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಗೆದ್ದರು ಆದರೆ 1887 ರಲ್ಲಿ ಬಾಂಬೆ ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಗೆ ಮೇಲ್ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ಸೋತರು.”²

ಬಾಂಬೆ ಹೈಕೋರ್ಟ್ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಪಿನ್ನೇ ಅವರು ವೈವಾಹಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ತೀರ್ಪು ನೀಡಿದರು. ಒಂದುವರೆ ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ದಾದಾಜಿ ಬಿಕಾಜಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಮೇಲೆ ದಾಖಲಾದ ದಾವೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿವಾಹವಾದ 11 ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ವಾಸಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಚ್ 1884ರಲ್ಲಿ ದಾದಾಜಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮೊದಲು ಕಾನೂನು ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ರುಖ್ತಾಬಾಯಿ ತನ್ನ ಬಡತನದ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಇರಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅನಾರೋಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು ಈ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೆ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ರುಖ್ತಾಬಾಯಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವಳ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅವಳು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು ದಾದಾಜಿ ಜೊತೆ ಮದುವೆ ಅವಳು 11 ವರ್ಷವಳಿದ್ದಾಗ ಆಯಿತು ಅವಳು ಆ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಆದ ಕಾರಣ ಅವಳು ಮದುವೆಯ ಬದ್ಧತೆಗೆ ಬಂದಳಾಗಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದಳು.

ಮದುವೆ ಹಿಂದೂ ವಿವಾಹವು ಸಹ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಂಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರಕರಣವು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 19ರಂದು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಬಂದಿತ್ತು ಅದೇ

ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಮಹಿಳೆಯ ಸುದೀರ್ಘ ಪತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು ಇದು ಹಿಂದೂ ಮಹಿಳೆಯರ ದುರಂತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಓದುಗರ ಗಮನದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಲು ಒಂದು ಸಂಪಾದಕೀಯವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದಿತ್ತು. ಪ್ರೀಮಿಯರ್ ಬಾಂಬೆ ದೈನಿಕದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ದೈನಂದಿನ ದಿನಾಚರಣೆಪತ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದಕೀಯವನ್ನು ಓದಿರಲೇ ಬೇಕಿತ್ತು. ದಿನದ ನಂತರದ ಪ್ರಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಓದುವಿಕೆಯ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕು ಆದರೆ ಮರುದಿನ ಭಾನುವಾರವಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 21ರಂದು ಮೊಕದ್ದಮೆ ಪುನರಾರಂಭವಾಯಿತು.

“ಸಾಕ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಫಿರ್ಯಾದಿಯ ವಾದಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ ನಂತರ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್ ಲಥಮ್, ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಪ್ರತಿವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಎದ್ದರು ಲಥಮ್ ಅವರು ಮಾತಾಡೋ ಮೊದಲು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಹೇಳಿದರು ಶ್ರೀ ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್ ನೀವು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರದ ಹೊರತು ನಾನು ತಕ್ಷಣ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ನೀಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ .ಅಡ್ವೋಕೇಟ್ ಜನರಲ್ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸಾಬೀತಾಗಿದೆ ಅಂತಹ ಆತಂಕವಿಲ್ಲ ಮರು ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಸಹ ಬಾಳ್ವೆಯ ನಂತರ ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬೇರೆಯಾಗಿ ವಾಸಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಗಾತಿಯು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ವಿರುದ್ಧ ಮೊಕದ್ದಮೆ ದಾಖಲಿಸಬಹುದಾಗಿ- ತ್ತು ಎಂದು ದಾದಾಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮೊಕದಮೆಯು ಆ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮೊಕದ್ದಮೆಯು 11 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರತಿವಾದಿಯು 11 ವರ್ಷದ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ವಿವಾಹದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮಾರಂಭದ ಮೂಲಕ ಹೋದರು ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ನಡೆಸಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈಗ ಪ್ರತಿವಾದಿಯು 22ರ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಫಿರ್ಯಾದಿಯು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅವಳನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಲು ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮದುವೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಮೂಲಕ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಪ್ರತಿವಾದಿ ಈಗ ಪೂರ್ಣ ವಯಸ್ಸು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅವಳು ನವಿರಾದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪೋಷಕರಿಂದ ಅವಳ ಪರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ

ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದು ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸಹಾನುಭೂತಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದದಂತೆ ಮದುವೆಗೆ ನಂತರ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದ ನಂತರ ಎಂದಾಗ ಪಿನ್ನೇ ಅವರು ಆಘಾತಗೊಳಗಾದರು.”³ ಇದು ಅನಾಗರಿಕ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಒಂದು ಕ್ರೂರ ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮಾರಂಭದ ಮೂಲಕ ಹೋದ ಮಹಿಳೆಗೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮದುವೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಈಗ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ ಎಂಬ ಆದೇಶದಿಂದ ಅವರು ಕಂಡುಕೊಂಡರು.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು ಇಂತಹ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ದಾದಾಜಿಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ದಾವೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕಾನೂನು ನಡೆದು ಇಂತಹ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅಂದರೆ 1851 ರವರೆಗೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಂತಹ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ 1857ರ ನಂತರದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲರಿಂದ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ತೀರ್ಪನ್ನು ಪಿನ್ನೇ ತಮಗೆ ಕಠಿಣವಾದ ಮತ್ತು ನೈತಿಕವಾಗಿ ಆದೇಶವನ್ನು ತೀರ್ಪುರಿಸಿದರು. ತೀರ್ಪನ್ನು ತಕ್ಷಣವೇ ನೀಡಿದ ನಂತರ ಅವರು ಅದರ ಆಧಾರವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಮುಂದಾದರು ಇದು ತಪ್ಪಾದ ಹೆಸರು ಇದನ್ನು ವೈವಾಹಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಸೂಟ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಕ ವಿವಾಹಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ವಿವಾಹಗಳು ಪ್ರಬುದ್ಧ ವಯಸ್ಸಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದವು ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮದುವೆಯ ಮತ್ತು ಮದುವೆಯ ಮುಕ್ತಾಯವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೇರ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದರು ವಿಲಕ್ಷಣ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ದಾಂಪತ್ಯ ರಾತ್ರಿಗಳ ಮರು ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಸೂಟ್ ಗಳನ್ನು ಅನುಮತಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಸಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಸುಧೀರ್ ಚಂದ್ರ ರವರ “ಎನ್ ಸ್ಟೇವರಿ ಡಾಟರ್ಸ್: ಕಾಲೋನಿಯಲಿಸಂ ಲಾ ಅಂಡ್ ವುಮನ್ಸ್ ರೈಟ್ಸ್” (ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು: ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳು) ಪುಸ್ತಕವು ಮಹಿಳೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ

ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅಮೂಲಾಗ್ರ ಸವಾಲನ್ನು ಒಡ್ಡಿದ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಪ್ರಕರಣದ ಅಳವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಾಗಿದೆ.”⁴

“ತನ್ನ 22 ನೇ ವಯಸಿನಲ್ಲಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಅವರು 11ನೇ ವರ್ಷವಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಮದುವೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು ಹಾಗೂ ಅವರು ದಾದಾಜೀ ಬಿಕಜಿಯ ವಾದಕ್ಕೆ ಮಣಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ 1857ರ ನಂತರ ಮಾತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಮರುಪಾವತಿಗಾಗಿ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೈವಾಹಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರೊಸೀಜರ್ ಕೋಡ್ ಸೆಕ್ಷನ್ 260ನ್ನು 1877 ರಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಪತ್ನಿ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮರಳಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಜೈಲು ಶಿಕ್ಷೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.”⁵ ಸರ್ಕಾರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದೆ ಆದರೆ ಮಹಿಳೆಯು ಗುಲಾಮನಾಗಿರಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದಾಗ ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಮುರಿಯಲು ತನ್ನ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಹಲವು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಒಬ್ಬ ಹಿಂದೂ ಮಹಿಳೆ ಗುಪ್ತ ನಾಮದಡಿಯಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಾಬಾಯಿ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾನತವಾದಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಈ ಪತ್ರಗಳು ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿಧ ವ್ಯಾಧಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದೆ ಜೂನ್ 26, 1885ರಂದು ರಂದು ರಂದು ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಬರೆದ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚೈಲ್ಡ್ ಮ್ಯಾರೇಜ್‌ನಲ್ಲಿ ಜಯ ಸಾಗೇಡ್ ಅವರು ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ “ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಬೆಂಬಲವು ಸ್ವಯಂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಗೊಂಡ ರುಕ್ಮಾಬಾಯಿ ಪ್ರಕರಣವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ 1884 ಮತ್ತು 1889ರ ನಡುವಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸರಣಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾದ ಪಿತೃ ಪ್ರಧಾನದ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಅಧೀನಗೊಳಿಸಲು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಾನೂನನ್ನು ಬಳಸಬಹುದೆಂದು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಬಹಿರಂಗ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದ ತಿಲಕ್ ಈ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಾನೂನು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಪಾಠಗಳು ಎದುರು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಮಾನವನ ಕೈಪಿಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸುಧಾರಕರು ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಲು ರಕ್ಷಣಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪಂಡಿತ ರಮಾಬಾಯಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರ

ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಸರ್ಕಾರವು ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವಿಮೋಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿತು ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ಗುಲಾಮಳಾಗಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದಾಗ ಪಂಡಿತ್ ರಮಾಬಾಯಿ ಬರೆದರು ಸರ್ಕಾರವು ಅವಳ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಮುರಿಯಲು ತನ್ನ ಕಾನೂನನ್ನು ತನ್ನ ಸರಪಳಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವ ಸಾಧನವಾಗಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದರು.”⁶

ಏತನ್ಮಧ್ಯೆ ಭಾರತೀಯ ಸುಧಾರಕರು ಬೆಹ್ರಾಮ್ ಜಿ ಮಲ್ಹಾರಿ ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯರ ಕುರಿತು ಹೋರಾಟ ರೂಪಿಸಿದವರು ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವರು ಆಕ್ರೋಶಗೊಂಡರು ಬೆಂಬಲಿಗರು ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಪಂಡಿತ್ ರಮಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ರಾನಡೆ ದಿ ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾದ ಸಂಪಾದಕ ಹೆನ್ರಿ ಕರ್ವೆನ್ ಹಾಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಯುನೈಟೆಡ್ ಕಿಂಗ್ಡಮ್ ಸ್ತ್ರೀ ವಾದಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿಯ ಮನವಿಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವ ಅಭಿಯಾನ ನಡೆಸಿದರು. ಯು.ಕೆ.ಯಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಸೆಂಟ್ ಗ್ಯಾರೆಟ್ ಫಾಸೆಟ್ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ “ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಸಮಿತಿಯನ್ನು” ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆಕೆಯ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು “ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಲಾಡ್ಸ್” “ನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಬೆಂಬಲಿಗರು ಆಕೆ ವಿರುದ್ಧದ ತೀರ್ಪಿನ ಅನ್ಯಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಯಿತು ಆದರೂ ಆಗಾಗ ಉನ್ನಾದ ಮತ್ತು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು “ತನ್ನ ಕೂರ ಮತ್ತು ಜೊತೆ ಬದುಕಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಹುಡುಗಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಕಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ನಿಷ್ಪಯೋಜಕ ಪತಿ” (ಬರ್ಟನ್ 1998.ಪುಟ- 108) ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಮಾರ್ಚ್ 1987ರಲ್ಲಿ ಮರುಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿಯವರಿಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಒಳಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ದಾಂಪತ್ಯದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅನುಮತಿಸುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿದರು. ಅವಳ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಅವಳನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳು ಕಾಲ ಜೈಲಿಗೆ ಕಳಿಸಲಾಗುವುದು ಎಂದರು. ರಾಣಿ ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶವಾಗುವವರೆಗೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಅಂತಿಮ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ ಜುಲೈ 1888 ರಲ್ಲಿ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಹಣ ಆಸ್ತಿ ಬಿಕ್ಕಿ ನೀಡಿ ದಾವೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾದರು. “ಓಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹವನ್ನು ಕುರಿತು ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ, “ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಾನು

ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ ಆದರೆ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ ನಮ್ಮ ಹಿಂದೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ನೋವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ”ಎಂದರು”.⁷ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಮುಂದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ವೈದ್ಯರಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಅವರು ಬಾಂಬೆಯ ಕ್ಯಾಮಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಎಡಿತ್ ಪೆಚಿಯ್ ಫಿಪ್ಪನ್ ಅವರಂತಹ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ “ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಸುಧಾರಿಸಿದರು ಮತ್ತು 1889 ರಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಮೆಡಿಸನ್ ಫಾರ್ ವುಮನ್ (ಎಲಿಜಬೆತ್ ಗ್ಯಾರೆಟ್ ಅಂಡರ್ಸನ್, ಸೋಫಿಯಾ ಜೆಕ್ಸ್ ಬ್ಲೇಕ್ ಮತ್ತು ಇತರರು ಇದನ್ನು 1874 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು) ಆಕೆಯು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಗೆ ಹೋದರು. ಆಕೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ ವಾದಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಹೊಂದಿರುವ ವಾಲ್ಟರ್ ಮೆಕ್ಲಾರ್ನ್ ಮತ್ತು ಅವರ ಪತ್ನಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ LRCP ಮತ್ತು MRCS ಮಾಡಿದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಂತೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ತನ್ನ ಅಂತಿಮ ವೃತ್ತಿಪರ ಪರೀಕ್ಷೆ MD ಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಎಡಿಸ್ ಬರ್ಗ್ ಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.”⁸

ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ 1895 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಪೆಚಿಯ್ ಫಿಪ್ಪನ್ ಅವರು ಸೂರತ್ ನಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಳಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇದು ವೈದ್ಯಕೀಯದಲ್ಲಿ 35 ವರ್ಷಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನ ಆರಂಭವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. 1904 ರಲ್ಲಿ ಭಿಕಾಜಿ ನಿಧನರಾದರು. ಇದು ಹಿಂದೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅವಳ ತೀವ್ರ ಪ್ರತಿರೋಧ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಅವಳು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ವಾಸಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಂಶದ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪತಿಯ ಮರಣದ ನಂತರ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಒತ್ತಡಗಳು ಎದುರಾದವು. ವಿಧವೆಯ ಸೀರೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಸೂರತ್ ನ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮಹಿಳಾ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ನಂತರ ರಾಜ್ ಕೋಟ್ ನಲ್ಲಿರುವ ಜೇನಾನಾ ಮಹಿಳಾ ರಾಜ್ಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವೈದ್ಯಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಿ

ಹುದ್ದೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು.

1929 ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯ ನಿವೃತ್ತಿಯ ತನಕ ಅವರು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲು ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಜೊತೆಗೆ ಮಹಿಳಾ ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಯಾನವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದರ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. 1929ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಕರಪತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು “ಪರ್ದಾಹ್ ದಿ ನೀಡ್ ಫಾರ್ ಇಟ್ಸ್ ಅಬಾಲಿಷನ್” ಎಂಬ ಕರಪತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಯುವ ವಿಧವೆಯವರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದರು. ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ಪ್ರಕರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ “ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಕಾಯ್ದೆ 1891 “ಎಚ್ ಆಫ್ ಕನ್ಸೆಂಟ್ ಆಕ್ಟ್” ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು ಎಂಬುದು ಸಹ ಸಮೃತ್ತಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ವಿವಾಹ ಬಂಧನ ಆ ಸಿಂಧು ಎಂಬ ಕಾನೂನು ಮೂಡಿತು. ಅವರು ವೈದ್ಯವೃತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಪರ್ದಾ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬರೆಯುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು 1955ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 25 ರಂದು ತಮ್ಮ 91ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಧಾನರಾಗುವ ತನಕ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.”¹⁰ ರುಖ್ಮಾಬಾಯಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಭಾರತದ ಮಹಿಳಾ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ 1880 ರ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 1891 ರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿನ ಕನ್ಸೆಂಟ್ ಆಕ್ಟ್ ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು ನಂತರ ಅವರು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯದಿಂದ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಅವಮಾನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ವೈದ್ಯರಾಗಲು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರು.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ಎಂ. ತಿಲಕಾವತಿ, ಆರ್. ಕೆ. ಮಾಯಾ, ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ ಆಫ್ ಕಂಟೆಪರರಿ ಹಿಸ್ಟರಿ (2019), ಎಂ.ಜೆ.ಪಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಪು.ಸಂ. 383.
2. ಜೂಲಿಯ ಮೊಸೆಸ್, ಮ್ಯಾರೇಜ್ ಲಾ ಅಂಡ್ ಮಾಡರ್ನಿಟಿ ಗ್ಲೋಬಲ್ ಹಿಸ್ಟರಿ (2017), ಬ್ಲೂಮ್ಸ್‌ಬರಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಪು.ಸಂ. 151.
3. ಸುಧೀರ್ ಚಂದ್ರ, ಎಕನಾಮಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಷೆ, ನವೆಂಬರ್ 2, 1996.
4. ಸುಧೀರ್ ಚಂದ್ರ, ಎನ್ ಸ್ಟೇವುಡ್ ಕಾಲೋನಿಯಲಿಸಂ ಲಾ ಅಂಡ್ ವುಮೆನ್ಸ್ ರೈಟ್ಸ್ (2008), ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಪ್ರೆಸ್, ಪು.ಸಂ. 15.
5. ಐಸಿಎಸ್‌ಎಸ್‌ಆರ್ ಜರ್ನಲ್ ಅಬ್ಸಕ್ಟಕ್ಟ್ ಅಂಡ್ ರಿವ್ಯೂಸ್ ಸೋಶಿಯಾಲಜಿ ಅಂಡ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ಆಂತ್ರೋಪಲಜಿ (1999), ವಾಲ್ಯೂಮ್-28. ನ್ಯಾಷನಲ್ ಪಬ್ಲಿಶಿಂಗ್ ಹೌಸ್, ಪು.ಸಂ. 227.
6. ಗುರುಪ್ರೀತ್ ಮಹಾಜನ್, ಹೆಲ್ಮನ್ ರೀಫೆಲ್ಡ್, ದಿ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಅಂಡ್ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಇಷ್ಯೂಸ್ ಆಫ್ ಡೆಮಾಕ್ರಟಿಕ್ ಸಿಟಿಜನ್ ಶಿಪ್ (2003), ಸೇಜ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಪು.ಸಂ. 37.
7. ಫ್ಲಾರೆನ್ಸ್ ನೈಟಿಂಗೇಲ್, ಲಿನ್ ಮ್ಯಾಕ್ಸ್‌ವೆಲ್ಡ್, ರಾರ್ಡ್ ವ್ಯಾಲೆ, ಫ್ಲಾರೆನ್ಸ್ ನೈಟಿಂಗೇಲ್ (ವಾಲ್ಯೂಮ್ - 10), ವಿಲ್ಟ್ಸೆಡ್ ಲಾರಿಯರ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಪ್ರೆಸ್, ಡಿಸೆಂಬರ್ 2007, ಪು.ಸಂ. 197.
8. ನ್ಯಾಷನಲ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಇನ್ ಎಡ್ ಆಫೀಸ್ ಅಂಡ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಇಂಡಿಯನ್ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್ ಅಂಡ್ ರಿವ್ಯೂ, ವಾಲ್ಯೂಮ್ 26, ಹಾರ್ವರ್ಡ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ, ಜೂನ್-11, 2008, ಪು.ಸಂ. 159.
9. ಹೆಲೆನ್ ರಾಪ್ಪಪೋರ್ಟ್, ಎನ್ಸೈಕ್ಲೋಪಿಡಿಯ ಸೋಶಿಯಲ್ ರಿಫಾರ್ಮ್ಸ್ (ವಾಲ್ಯೂಮ್-2) ಬ್ಲೂಮ್ಸ್‌ಬರಿ ಆಕಾಡೆಮಿಕ್, 2001, ಪು.ಸಂ. 599.
10. ಜೆರಾಲ್ಡ್‌ನ್ ಪೋರ್ಟ್, ಜೆರಾಲ್ಡ್‌ನ್ ಹ್ಯಾನ್ಸಾಕ್ ಪೋರ್ಟ್, ವುಮೆನ್ಸ್ ಮಾರ್ಡನ್ ಇಂಡಿಯಾ, ವಾಲ್ಯೂಮ್-4, ಕೇಂಬ್ರಿಡ್ಜ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಪ್ರೆಸ್, ಏಪ್ರಿಲ್-28, 1999.